ZOONIMIA BIBLICĂ ROMÂNEASCĂ. MICROCÂMPUL DENUMIRILOR PENTRU ANIMALE SĂLBATICE

CRISTINA-MARIANA CĂRĂBUŞ
Institutul de Filologie Română „A. Philippide", Iaşi
cristinacarabus14@gmail.com

Résumé: On propose d'analyser le microchamp des dénominations pour les animaux sauvages qui se subordonne au macrochamp «animal», en utilisant la méthode d'Angela Bidu-Vrănceanu. On utilise des éditions partielles et des éditions integrales de la *Bible*, depuis le XVIème siècle jusqu'au XXème siècle. Le travail a surtout une dimension pratique. Il ne contient les noms des oiseaux, mais seulement les dénominations des animaux sauvages, parce que je considère des oiseaux un autre microchamp qui se subordonne au macrochamp «animal», près d'autres microchamps: les animaux domestiques, les reptiles, les insectes, les animaux fabuleux, les poissons et les amphibiens.
Mots-clés: animal sauvage, microchamp, tradition biblique, zoonymie.

Demersul lucrării[1] a început de la analiza semică a macrocâmpului lexical-semantic al denumirilor pentru animale în şapte microcâmpuri: 1. animale domestice, 2. animale sălbatice, 3. păsări, 4. reptile, 5. insecte, 6. peşti şi amfibieni, 7. animale fabuloase, după modelul Angelei Bidu-Vrănceanu, şi vizează textul biblic. Am utilizat conceptul de microcâmp doar prin subordonare faţă de macrocâmpul „animal". Atunci când am discutat fiecare microcâmp în parte, am utilizat denumirea câmp doar prin raportare la clasa/clasele paradigmatice. Termenul care face referire la *animal* este un substantiv (de genul

[1] Articolul de faţă este o mică parte a tezei mele de doctorat intitulate *Nume de animale în tradiţia biblică românească*, sub coordonarea domnului prof. univ. dr. Eugen Munteanu, susţinută în septembrie 2012. M-am îndreptat spre această temă, în primul rând, datorită pasiunii pentru domeniul lexicologiei biblice, în special cel bazat pe zoonimele biblice, şi apoi pentru că am observat că această sferă este mai puţin cercetată atât în spaţiul românesc, cât şi în cel european.

BDD-A19626 © 2014 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:56:54 UTC)

masculin sau feminin)[2], care poate fi monosemantic sau polisemantic. Pentru demonstrarea polisemiei unor termeni referitori la animale, e necesar să apelăm la conceptul *context*, definit în DSL ca „parte a unui enunţ (sau părţi ale enunţului) care precedă şi/sau urmează unitatea lingvistică supusă analizei şi care îi condiţionează prezenţa, forma sau funcţia" (2005: 138). Pentru determinarea sensului textului biblic, contextul este deosebit de important.

Toate aceste microcâmpuri se subordonează macrocâmpului a n i m a l. Se va pune accent pe d e n u m i r i l e p e n t r u a n i m a l e din 13 versiuni biblice româneşti. Ediţiile pe care le-am consultat se grupează în ediţii integrale: *Biblia de la Bucureşti* (1688), prima traducere integrală a textului biblic în limba română, *Biblia de la Blaj* (1795), în versiunea lui Samuil Micu şi o variantă modernă a *Bibliei* (1991), dar şi texte în ediţii parţiale: vechile traduceri ale textelor sfinte din secolul al XVI-lea şi al XVII-lea (*Codicele Voronețean, Psaltirea Scheiană, Psaltirea Hurmuzaki*, *Psaltirea slavo-română* (1577) a diaconului Coresi, *Palia de la Orăştie* (1582), *Noul Testament de la Bălgrad* (1648), cele două manuscrise: *Ms. 45* tradus de Nicolae Milescu (dar revizuit, probabil, de Dosoftei)[3] şi *Ms. 4389* tradus din limbile slavonă şi latină de un anonim muntean (probabil Daniil Andreean Panoneanul)[4], precum şi scrierile mitropolitului Dosoftei *Psaltirea în versuri* (1673) şi *Psaltirea de-nţăles* (1680).

Dintotdeauna, oamenii au fost atraşi de lumea animalelor, fie ele sălbatice sau domestice, comune sau neobişnuite. Încă din Antichitate, s-a vehiculat ideea unei relații strânse între lumea umană şi lumea fascinantă, chiar magică, a animalelor. Când facem referire la animale, avem în vedere tot ce mişcă, dar nu este om, adică orice vieţuitoare: animal domestic, animal sălbatic, insectă, pasăre, reptilă sau peşte. Mai greu ne este să ne imaginăm cum arătau animalele fabuloase pe care le putem percepe doar din descrierile înaintaşilor. Este impresionant de mare numărul speciilor de animale[5] menţionate în *Biblie*.

Tradiţia creştină a avut în vedere viziunea asupra lumii centrate pe fiinţe umane, însă omul, încă de la creaţie, a fost apropiat de animale şi le-a dat nume[6]. În lumea animală, ca parte locuibilă a cosmosului, Dumnezeu a creat omul. Ceea ce au în

[2] Substantivul este, din punct de vedere gramatical, reprezentantul principal al denumirilor pentru animale.

[3] Revizia acestui manuscris îi aparţine, după cum sugerează N. A. Ursu, lui Dosoftei (Ursu 1988: 455) şi ar fi fost făcută între anii 1661-1664 (Ursu 2003: 29).

[4] Acest manuscris foloseşte varianta muntenească (sudică) şi ar fi fost tradus în perioada cuprinsă între 1665-1680 (Ursu 2003: 30). Cel mai probabil, Andreean Panoneanul ar fi tradus textul între 1665-1672, cât a stat la schitul din Babele. Cât timp a fost episcop la Strehaia, textul , care reprezintă actualul Ms. 4389, a fost copiat, în perioada cuprinsă între 1673-1679 (*ibidem*: 38).

[5] În textele studiate de noi, am descoperit 178 de nume de animale propriu-zise şi 33 de termeni animalieri generici.

[6] Însuşi textul sacru ne spune acest lucru: *Şi a pus Adam nume tuturor animalelor şi tuturor păsărilor cerului şi tuturor fiarelor sălbatice; dar pentru Adam nu s-a găsit ajutor de potriva lui* (B 1991, Fac. 2:20).

BDD-A19626 © 2014 Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:56:54 UTC)

comun omul şi animalul este că ambii sunt „fiinţe vii" (Fac. 2:19). Animalele, la rândul lor, au fost create pentru a-l salva pe om de singurătate şi, în cazul unora, pentru a-l apăra de primejdii şi de duşmani. Relaţia dintre om şi animal nu a fost întotdeauna una bună. Există concepţia că omul este neîncrezător în tot ceea ce este „animalic", el trebuind să se ferească de animalele sălbatice (*leu, lup, şacal*) sau de cele fabuloase (*monştri marini, şerpi înaripaţi*). Încă de la geneza lumii, animalul a fost perceput ca făptură a lui Dumnezeu şi ca vietate care se află în preajma omului. Dumnezeu l-a lăsat pe om să stăpânească peste toate animalele[7], dar acest lucru nu-i permite să se poarte urât cu animalele şi nici să le considere doar obiecte de dominaţie umană. Animalele ocupă un loc esenţial în cărţile biblice, mai ales în cele ale *Vechiului Testament* şi cu precădere în *Cartea preoţimii* (*Leviticul*) şi în cea deuteronomică. Fauna din Palestina este foarte numeroasă în specii. De exemplu, *porcul sălbatic* (*mistreţul*), *cerbul*, *ursul* sunt animale cunoscute spaţiului sudic de răspândire, *hipopotamul, crocodilul, iepurele* sunt răspândite în zonele nordice. Dinţii elefantului, de pildă, erau consideraţi un lux şi erau cumpăraţi, de obicei, de către regi. În tradiţia biblică, s-a transmis că Solomon importa animale exotice pentru a construi parcuri regale populate de animale. Multe dintre animalele din *Biblie*, astăzi au dispărut (cele fabuloase şi nu numai) sau sunt pe cale de dispariţie (animale sălbatice, precum: *porcul sălbatic/mistreţul, capra sălbatică, măgarul sălbatic*). Animalelor sălbatice sau de câmp li se opun cele domestice, considerate folositoare omului. Fiarele (mai ales *lupul* şi *leopardul*) îl reprezintă pe diavol. De asemenea, *broasca, câinele, corbul, dragonul, liliacul, musca, potârnichea* şi *şarpele* reprezintă un simbol al demonicului, al răului şi al întunericului (Ciccarese 2002: 45, 47). În *Apocalipsă*, animalele sunt descrise ca o încarnare a puterii demonice (Wilms 1987: 11). În secolul al III-lea î. Hr., Ecclesiastul[8] ne informează că omul şi animalele au în comun supunerea în faţa morţii. Aşadar, soarta omului şi a animalului este aceeaşi şi în cazul mântuirii şi în cazul nenorocirii. Totuşi, uneori soarta animalelor se află în mâna omului, deoarece fiinţa umană este considerată „stăpânul animalelor" şi are autoritatea de alunga răul[9].

Vom prezenta, în continuare, m i c r o c â m p u l d e n u m i r i l o r a n i m a l e l o r s ă l b a t i c e, pornind de la modelul analizei lingvistelor Angela Bidu-Vrănceanu (2008: 101-115) şi Victoria Bănică (2009: 66-67, 76-82).

Analiza semică cunoaşte următoarele etape: identificarea unităţilor minimale de sens, clasarea acestor unităţi (demers paradigmatic) şi descrierea relaţiilor acestor

[7] *Şi Dumnezeu i-a binecuvântat, zicînd: «Creşteţi şi vă înmulţiţi şi umpleţi pământul şi-l supuneţi; şi stăpâniţi peste peştii mării, peste păsările cerului, peste toate animalele, peste toate vietăţile ce se mişcă pe pământ şi peste tot pământul!»* (B 1991, Fac. 1:28).

[8] *Căci soarta omului şi soarta dobitocului este aceeaşi: precum moare unul, moare şi celălalt şi toţi au un singur duh de viaţă, iar omul nu are nimic mai mult decât dobitocul. Şi totul este deşertăciune! Cine ştie dacă duhul omului se urcă în sus şi duhul dobitocului se coboară în jos către pământ?* (B 1991, Eccl. 3:19, 21).

[9] *Groază şi frică de voi să aibă toate fiarele pământului, toate păsările cerului, tot ce se mişcă pe pământ şi toţi peştii mării; căci toate acestea vi le-am dat la îndemână* (B 1991, Fac. 9:2).

BDD-A19626 © 2014 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:56:54 UTC)

unităţi (demers sintagmatic). Fiecare unitate minimală a planului expresiei, adică fiecare lexem, are drept corespondent, în planul conţinutului, una sau mai multe unităţi numite *sememe*. Totuşi, sememul nu este cea mai mică unitate constitutivă. Din contră, unităţile minimale ale conţinutului sunt trăsăturile semice, adică semele. Analiza componenţială (semică) se ocupă de sensul descriptiv (denotativ).

Ţinem să precizăm faptul că, în interiorul fiecărui microcâmp, nu vom lua în calcul decât termenii pe care îi considerăm atestaţi şi cunoscuţi şi cărora le putem da trăsăturile semice comune (generice) şi pe cele variabile (specifice). (DSL: 51).

Condiţiile care trebuie verificate în cursul analizei sunt: 1. toate elementele includ cel puţin o trăsătură comună de semnificaţie (în acest caz trei: /animal/ + /sălbatic/ + /mamifer/) şi 2. trăsăturilor comune li se adaugă alte trăsături de semnificaţie variabile, specifice. Microcâmpul animalelor sălbatice este unul poliparadigmatic omogen, întrucât unele seme se repetă şi în interiorul altor clase paradigmatice.

Vom porni, în demersul nostru, de la două definiţii lexicografice pentru termenii *sălbatic*: 'care nu este domesticit, neîmblânzit, care trăieşte în natură şi se fereşte de om' (*cf.* DEX, MDA) şi *mamifer*: 'clasă de animale vertebrate superioare, care are corpul acoperit cu păr, naşte pui vii şi îi hrăneşte cu laptele secretat de mamele' (*cf.* DEX, MDA). De aici reies următoarele trăsături: /care trăieşte liber, în natură/, ceea ce semnifică /sălbatic/ sau /nedomesticit/, adică faptul că animalul nu este hrănit de om şi se fereşte permanent de acesta, şi /mamifer/, ceea ce semnifică /vivipar/, /cu corp păros/, /cu temperatura corpului constantă/, /care îşi alăptează puii/, /cu inima despărţită în două auricule şi două ventricule/ şi /cu cutia toracică separată de cavitatea ventrală prin diafragmă/. Grupul mare al animalelor sălbatice se deosebeşte de grupul restrâns al animalelor domestice, pe baza criteriului de diferenţiere /lipsa de protecţie a omului/.

În ediţiile biblice consultate, pot fi incluse următoarele clase paradigmatice, care fac referire la animalele sălbatice: I /rumegătoare (*Ruminantia*)/; II /nerumegătoare – paricopitat (*Non-ruminantia – Artiodactyla*)/; III. /insectivore (*Insectivora*)/; IV /carnivore canide (*Carnivora – Canidae*)/; V /carnivore felide (*Carnivora – Felidae*)/; VI /carnivore urside (*Carnivora – Ursidae*)/; VII /carnivore mustelide (*Carnivora – Mustelidae*)/; VIII /perisodactile (*Perissodactyla*)/; IX /rozătoare (*Rodentia*)/; X /proboscide (*Proboscidea*)/; XI /primate (*Primates*)/.

În cadrul fiecărei paradigme, funcţionează o serie de *trăsături semantice variabile*, care realizează identităţi şi opoziţii repetate. Pornind în analiză de la elementele utilizate, aceste trăsături semantice variabile sunt următoarele: 1. B = /sex/: B_1 = /masculul speciei/ şi B_2 = /femela speciei/; 2. C = /dimensiune/: C_1 = /mare > 2 m/, C_2 = /medie 1-2 m/, C_3 = /mică < 1 m/; 3. D = /greutate/: D_1 = /foarte mare > 1 t/, D_2 = /mare > 150 kg/, D_3 = /medie: 30-150 kg/, D_4

BDD-A19626 © 2014 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:56:54 UTC)

/mică şi foarte mică < 30 kg/; 4. E = /c u l o a r e/: E_1 = /închisă/, E_2 = /deschisă/; 5. F = /g e n e r a ţ i e/: F_1 = /adult al speciei/, F_2 = /pui de animal/; 6. G = /u t i l i t a t e/: G_1 = /vânat pentru blană, piele sau grăsime, în industria textilă sau în tăbăcărie/, G_2 = /vânat pentru carne şi lapte, în alimentaţie/, G_3 = /vânat pentru colţi, ca ornament şi podoabă/, G_4 = /vânat pentru coarne, ca ornament, trofeu şi pentru confecţionarea unor obiecte precum: cornuri de puşcă, cuiere, bumbi/, G_5 = /util pentru stârpirea unor insecte şi animale dăunătoare omului/ 7. H = /a r i e d e r ă s p â n d i r e/: H_1 = /în Europa/, H_2 = /în Asia/, H_3 = /în Africa/, H_4 =/în Asia şi Africa/, H_5 = /în Asia, Africa şi Europa/. Toate trăsăturile semice se pot desprinde din definiţiile lexicografice şi din definiţiile oferite de atlasul lui Brehm.

În urma celor afirmate, se poate stabili inventarul lexical de analizat, care reuneşte d e n u m i r i l e a n i m a l e l o r s ă l b a t i c e. Lexemele pe care le-am identificat în textele biblice studiate sunt în număr de 64: *antilopă, arici, asin (sălbatic), bivol (sălbatic), bou (sălbatic), capră (sălbatică), căprioară, cămilopardos, câine (sălbatic), cârtiță, cerb*, *cerboaică*, *chițoran, ciută*, *colun, dihor, elefant, gazelă, gligan, guz(iu), hipopotam, iepure (de câmp, sălbatic), jder, leopard, leu, leoaică, liliac, lup, maimuță, mascur, măgar (sălbatic), mâță (sălbatică), nevăstuică, onagru, panteră, pardos, pil, pisică (sălbatică), porc (mistreț, sălbatic), pui (de capră sălbatică), pui (de căprioară), pui (de cerb), pui (de cerboaică), pui (de gazelă), pui (de leu), pui (de leoaică), pui (de șacal), pui (de vulpe), pui (de ursoaică), schimen, scroafă (sălbatică), sobol, șacal, șobolan, șomâc, țap (sălbatic), urs, ursoaică, vier* (*sălbatic*), *viezure, vulpe, pui de vulpe*[10]*, vulpoi*[11]*, zimbru*.

Pentru sistemul reprezentat de denumirile a n i m a l e l o r s ă l b a t i c e în ediţiile biblice, putem face referire la *identitățile și opozițiile caracteristice pentru fiecare clasă paradigmatică* sub forma unui tabel. Am încercat să facem caracterizarea termenilor sub aspectul manifestării trăsăturilor semantice distinctive: /+/ = relaţie prezentă; /-/ = relaţie absentă. Fiecare clasă de elemente lexicale echivalente va fi prezentată ca o formulă componenţială, notată prin cifre în cadrul fiecărei clase paradigmatice. În formulele componenţiale, intră trăsăturile de semnificaţie, notate cu / / şi lexeme pe care le-am notat cu { }.

În paradigma RUMEGĂTOARE, am inclus 17 lexeme care utilizează următoarele tipuri de opoziţii: cu trăsătura semică /s e x /, stabilim opoziţia între trăsătura /mascul al speciei/ (+) şi /femelă a speciei/ (-): {*bivol sălbatic, bou sălbatic, cămilopardos, cerb, țap sălbatic, zimbru*} (+) / {*antilopă, capră sălbatică, căprioară, cerboaică, ciută, gazelă*} (-); cu semul /g e n e r a ţ i e /, avem opoziţia între /adult/ (+) şi /pui de animal/ (-): {*capră sălbatică, căprioară*, *cerb, cerboaică, gazelă*} (+) / {*pui de capră sălbatică, pui de căprioară, pui de cerb, pui de cerboaică, pui de gazelă*} (-); cu trăsătura semică /d i m e n s i u n e /, avem opoziţii între animale /de dimensiune mare/: {*bivol sălbatic, bou sălbatic, cămilopardos, zimbru*}, /de dimensiune medie/: {*antilopă,*

[10] În textul biblic, apare cu forma *vulpi mici*: *Prindeți noao* ***vulpi*** *mici stricând viile* (BB 1688, B 1795, *cf.* B 1991, Ct. 2:15).

[11] De fapt, în textul sacru, apare cu forma *vulponilor* (PS. SCH., Ps. 62).

BDD-A19626 © 2014 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:56:54 UTC)

capră sălbatică, căprioară, *cerb, cerboaică, ciută, gazelă, ţap sălbatic*} şi /de dimensiune mică/ {*pui de capră sălbatică, pui de căprioară*, *pui de cerb, pui de cerboaică, pui de gazelă*}; cu trăsătura semică /g r e u t a t e /, se stabilesc opoziţii între animale /cu greutate mare/: {*bivol sălbatic, bou sălbatic, cerb, cămilopardos, zimbru*}, /cu greutate medie/: {*antilopă*, *capră sălbatică, căprioară, cerboaică, ciută, gazelă, ţap sălbatic*} şi /cu greutate mică/: {*pui de capră sălbatică, pui de căprioară*, *pui de cerb, pui de cerboaică, pui de gazelă*}; cu semul /c u l o a r e /, am surprins opoziţia între /culoare închisă/: {*bivol sălbatic, bou sălbatic, căprioară, cerb, ciută, gazelă, pui de capră sălbatică, pui de căprioară*, *pui de cerb, pui de cerboaică, pui de gazelă, ţap sălbatic, zimbru*} şi /culoare deschisă/: {*antilopă*, *cămilopardos*}. Cu semul /u t i l i t a t e /, am surprins opoziţiile /vânat pentru blană, piele sau grăsime/: {*căprioară, ciută*}, /vânat pentru carne/: {*cămilopardos*[12], *căprioară, cerb, ciută*}, /vânat pentru colţi şi pentru coarne/: {*capră sălbatică, cerb, pui de capră sălbatică, ţap sălbatic*}. Cu semul /arie de răspândire/, am identificat opoziţiile /în Europa/: {*zimbrul*}, /în Asia/: {*bivol sălbatic*}, /în Africa/: {*antilopă, bou sălbatic*, *cămilopardos*}, /în Asia şi Africa/: {*gazelă, pui de gazelă*}, /în Asia şi Europa/: {*capră sălbatică, căprioară, cerb, cerboaică, ciută, pui de capră sălbatică, pui de căprioară, pui de cerb, pui de cerboaică, ţap sălbatic*}. Am identificat următoarele seme comune pentru lexemele *căprioară, ciută, cerboaică,* care se constituie ca sinonime: /animal erbivor care trăieşte solitar/, /cu coadă scurtă/, /cu cap mic/, /cu urechi mici şi ovale/, /cu coarne cu lungime de ~ 30 cm/, /cu durata de viaţă medie între 8-16 ani/, /cu picioare lungi şi subţiri prevăzute cu copite înguste şi scurte/. Lexemele *antilopă* şi *gazelă*, care sunt sinonime, au următoarele seme comune /cu picioare subţiri/, /cu corp viguros/ şi /cu coarne scobite/. *Cerbul* are ca sem variabil /cu coarne ramificate/, *bivolul sălbatic* – /cu coarne arcuite în formă de semilună/, iar *zimbrul* – /cu coarne mici, rotunde şi ascuţite/. *Ţapul sălbatic* are ca seme variabile: /cu coarne mari de ~ 80 cm/şi /cu barbă/. *Cămilopardul* are şi el unele seme variabile precum: /cu gât extrem de lung/, /cu limba de 45 cm/, /cu coadă lungă de ~ 1,1 m/, /cu 2-3 cornițe, uneori 5/.

Clasa paradigmatică PARICOPITATE (6 lexeme) include următoarele opoziţii: cu trăsătura /s e x /, stabilim opoziţia între trăsătura /mascul al speciei/ (+) şi /femelă a speciei/ (-): {*gligan*, *hipopotam*, *mascur*, *porc mistreţ*, *vier sălbatic*} (+) / {*scroafă sălbatică*} (-); cu trăsătura semică /d i m e n s i u n e /, avem opoziţii între animale /de dimensiune mare/: {*hipopotam*}, /de dimensiune medie/: {*gligan*, *mascur*, *porc mistreţ*, *scroafă sălbatică*, *vier sălbatic*}; cu trăsătura semică /g r e u t a t e /, se stabilesc opoziţii între animale /cu greutate foarte mare/: {*hipopotam*}, /cu greutate mare/: {*gligan*, *mascur*, *porc mistreţ*, *vier sălbatic*} şi /cu greutate medie/: {*scroafă sălbatică*}; cu semul /c u l o a r e /, am surprins opoziţia între /culoare închisă/: {*gligan*, *hipopotam*, *mascur*, *porc mistreţ*, *scroafă sălbatică*, *vier sălbatic*}. Cu semul /u t i l i t a t e /, se surprinde opoziţia între /vânat pentru piele/: {*gligan*, *mascur*, *porc mistreţ*, *scroafă*

[12] Foarte rar, *cămilopardosul* este vânat şi pentru coadă, folosit ca talisman, iar în Egipt era vânat pentru domesticire.

BDD-A19626 © 2014 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:56:54 UTC)

sălbatică, *vier sălbatic*}, /vânat pentru carne/: {*gligan*, *mascur*, *porc mistreț*[13], *scroafă sălbatică*, *vier sălbatic*} şi /util pentru distrugerea insectelor şi rozătoarelor vătămătoare/: {*gligan*, *mascur*, *porc mistreț*, *scroafă sălbatică*, *vier sălbatic*}. Cu semul /a r i e d e r ă s p â n d i r e /, am identificat opoziţiile /în Africa/: {*hipopotam*[14]} şi /în Asia, Africa şi Europa/: {*gligan*, *mascur*, *porc mistreț*, *scroafă sălbatică*, *vier sălbatic*}. În interiorul paradigmei, patru lexeme formează o serie sinonimică: *gligan – mascur – porc sălbatic – vier sălbatic*. Ca trăsături comune ale speciei *porc mistreț,* am identificat următoarele seme: /cu colţi foarte puternici/, /dăunător pentru recolte/, /care trăieşte în păduri de foioase sau stufăriş/, /sunet caracteristic – guiţat, grohăit/. Pentru lexemul *hipopotam* am mai identificat următoarele seme variabile: /cu coadă lungă – 45 cm/, /cu picioare scurte şi greoaie/, /mediu de viaţă – apa/, /cu corp lung în formă cilindrică/, /care are aspect de cal/, /care se hrăneşte cu peşte/.

A treia paradigmă a INSECTIVORELOR cuprinde doar două lexeme {*arici*, *liliac*}, care au următoarele seme comune: /masculul speciei/, /dimensiune mică/, /greutate mică/, /culoare închisă/, /adult al speciei/, /util pentru stârpirea insectelor şi a micilor animale dăunătoare/, /ca arie de răspândire – în Europa, Asia şi Africa/. Ca seme variabile pentru *arici*, am identificat: /cu formă sferică/, /cu corp scurt şi gros acoperit cu ţepi lungi şi tari, de culoare cenuşiu-şoricie şi cu vârful alb/, /cu cap nu prea lung/, /cu coadă scurtă/, /cu urechi lungi/, /cu membre scurte şi groase/, /care trăieşte în păduri, în grădini, pe păşuni, în câmpii, în stepă şi în crăpăturile stâncilor/, /care îşi sapă galerii scurte/, /care foloseşte vizuinile părăsite ale unor animale/, /care naşte de la trei până la opt pui orbi/. Lexemul *liliac* include următoarele seme variabile: /care trăieşte în peşteri, în locuri întunecate şi în despicăturile stâncilor/, /care are abilitatea de a zbura/, /acoperit cu blană/, /asemănător cu un şoarece cu aripi/, /cu simţul văzului şi al auzului dezvoltate, mai ales noaptea/, /din ordinul chiropterelor/, /cu nasul neted, fără apendice tegumentar/, /cu dinţii asemănători cu ai cârtiţei/, /femelele trăiesc în grupuri, iar masculii solitari/, /cu o creastă în formă de W/.

Clasa paradigmatică CARNIVORE CANIDE include 8 lexeme care au următoarele seme comune: /cu 6 incisivi şi 2 carnivori ascuţiţi, 4-5 degete la fiecare picior/ şi /cu corp alungit/. Aceste lexeme se folosesc de următoarele tipuri de opoziţii: cu trăsătura semică /s e x / – opoziţia între trăsătura /mascul al speciei/ (+) şi /femelă a speciei/ (-): {*câine sălbatic*, *lup*, *şacal*, *vulpoi*} (+) / {*vulpe*} (-); cu semul /g e n e r a ţ i e /, avem opoziţia între /adult/ (+) şi /pui de animal/ (-): {*vulpe*} (+) / {*pui de vulpe*} (-); cu trăsătura semică /d i m e n s i u n e /, avem opoziţia între animale /de dimensiune medie/: {*câine sălbatic*, *lup*, *şacal*, *vulpe*, *vulpoi*} şi /de dimensiune mică/ {*pui de şacal*, *pui de vulpe*}; cu trăsătura semică /g r e u t a t e /, se stabileşte opoziţia între animale /cu greutate medie/: {*câine sălbatic, lup*} şi /cu greutate mică/: {*pui de vulpe*, *pui de şacal*, *şacal*, *vulpe*, *vulpoi*}. Cu semul /c u l o a r e /, toate lexemele sunt caracterizate de trăsătura /culoare închisă/. Cu semul

[13] Se spune că *porcul mistreț* mai este vânat şi pentru trofeu.
[14] În trecut, *hipopotamul* trăia şi în regiunile mlăştinoase ale Palestinei.

BDD-A19626 © 2014 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:56:54 UTC)

/u t i l i t a t e /, am surprins opoziţia între /vânat pentru blană/: {*lup*, *pui de vulpe*, *vulpe*, *vulpoi*}, /util pentru înlăturarea hoiturilor şi a unor animale mici dăunătoare/: {*câine sălbatic*, *pui de şacal*, *şacal*}. Cu semul /a r i e d e r ă s p â n d i r e /, am identificat opoziţia între /care trăieşte în Asia, nordul Africii, sudul Europei/: {*pui de şacal*, *şacal*} şi /care trăieşte în Asia şi Europa/: {*câine sălbatic*, *lup*, *pui de vulpe*, *vulpe*, *vulpoi*}. Lexemul *vulpe* are, ca trăsături caracteristice, semul /purtătoare a virusului turbării, care trăieşte solitar/, spre deosebire de *lup* şi *şacal* care au semul /care trăieşte în haite/. În ceea ce priveşte semul /h a b i t a t /, *lupul* preferă /zonele de stepă, dealurile transiordaniene şi deşertul sirian/, în timp ce *şacalului* şi *vulpii* le plac /zonele părăsite, de ruină/ sau /în vizuini subterane/ (pentru lexemul *vulpe*). Două seme comune pentru lexemele *vulpe*, *câine sălbatic* şi *lup* sunt: /cu coadă lungă şi stufoasă/ şi /animal digitigrad, cu unghii neretractile/.

Clasa paradigmatică CARNIVORE FELIDE, compusă din 9 lexeme, are următoarele seme comune: /animal mamifer, digitigrad/, /cu cap mare şi rotund/, /cu simţuri excelent dezvoltate/ şi /cu gheare retractile/. Aceste lexeme se folosesc de următoarele tipuri de opoziţii: cu semul /s e x / – opoziţia între trăsătura /mascul al speciei/ (+) şi /femelă a speciei/ (-): {*leopard*, *leu*, *pardos*} (+) / {*leoaică*, *mâţă sălbatică*, *panteră*, *pisică sălbatică*} (-); cu semul /g e n e r a ţ i e / – opoziţia între /adult/ (+) şi /pui de animal/ (-): {*leu*, *leoaică*} (+) / {*pui de leoaică*, *pui de leu*, *schimen*} (-); cu trăsătura semică /d i m e n s i u n e /, avem opoziţia între animale /de dimensiune mare/: {*leu*, *leoaică*}, /de dimensiune medie/: {*leopard*, *panteră*, *pardos*} şi /de dimensiune mică/ {*mâţă sălbatică*, *pisică sălbatică*, *pui de leoaică*, *pui de leu*, *schimen*}; cu trăsătura semică /g r e u t a t e /, se stabilesc opoziţii între animale /cu greutate mare/: {*leoaică*, *leu*}, /cu greutate medie/: {*leopard*, *panteră*, *pardos*} şi /cu greutate mică/: {*mâţă sălbatică*, *pisică sălbatică*, *pui de leoaică*, *pui de leu*, *schimen*}. Cu semul /c u l o a r e /, am identificat opoziţia între /culoare deschisă/: {*leopard*[15], *mâţă sălbatică*, *panteră*[16], *pardos*, *pisică sălbatică*} şi /culoare închisă/: {*leoaică*, *leu*, *pui de leoaică*, *pui de leu*, *schimen*}. Cu semul /u t i l i t a t e /, am surprins opoziţia între /vânat pentru blană/: {*leopard*, *panteră*, *pardos*}, /util pentru înlăturarea porcilor sălbatici, care distrug recoltele/: {*leopard*}, /util pentru stârpirea rozătoarelor şi a reptilelor/: {*mâţă sălbatică*, *pisică sălbatică*}. Cu semul /a r i e d e r ă s p â n d i r e /, am identificat opoziţia între /care trăieşte în Asia şi Africa/: {*leoaică*, *leopard*, *leu*, *panteră*, *pardos*, *pui de leoaică*, *pui de leu*, *schimen*}, /care trăieşte în Asia, Africa şi Europa/: {*mâţă sălbatică*, *pisică sălbatică*}. Lexemele *leopard*, *mâţă sălbatică şi pisică sălbatică* au ca seme comune: /care trăieşte singuratic/, /cu corp suplu/, iar ca seme specifice /cu membre scurte/, /cu labe cu perniţe acoperite cu păr lung/, /cu urechile dispuse pe părţile laterale ale capului/, /sunete caracteristice: mieunat, tors domol/, /cu durata vieţii până la 8 ani/ (*mâţă sălbatică*, *pisică sălbatică*) şi /cu durata vieţii până la 12 ani în libertate şi până la 20 de ani în captivitate/ (*leopard*). *Leul* are ca seme specifice: /sunet caracteristic – răgetul/, /care trăieşte în câmpii şi savane în grupuri/,

[15] *Leopardul* are culoare gălbuie, cu pete negre, şi preferă să trăiască în zone montane.
[16] *Pantera* poate avea culori variate de la galben-deschis la negru.

BDD-A19626 © 2014 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:56:54 UTC)

/masculul are coamă închisă la culoare/, /femela e periculoasă când are pui/, /în sălbăticie trăieşte 8-10 ani, iar în caprivitate ~ 35 de ani/. În interiorul acestei clase paradigmatice, am identificat trei perechi sinonimice: *mâţă – pisică* şi *pui de leu – schimen*, *leopard – panteră – pardos*.

În a şasea clasă paradigmatică, cea a URSIDELOR, se includ trei lexeme care intră în următoarele opoziţii: cu trăsătura /s e x / – opoziţia /mascul al speciei/ (+) şi /femelă a speciei/ (-): {*urs*} (+) / {*ursoaică*} (-); cu semul /g e n e r a ţ i e /, avem opoziţia între /adult/ (+) şi /pui de animal/ (-): {*urs*, *ursoaică*} (+) / {*pui de ursoaică*} (-); cu trăsătura semică /d i m e n s i u n e /, avem opoziţia între animale /de dimensiune mare/: {*urs*, *ursoaică*} /de dimensiune medie/: {*pui de ursoaică*}; cu trăsătura semică /g r e u t a t e /, se stabileşte opoziţia între animale /cu greutate mare/: {*urs*, *ursoaică*} şi /cu greutate medie/: {*pui de ursoaică*}. Cu semul /c u l o a r e /, toate cele trei lexeme au trăsătura /de culoare închisă, maro-gălbui/: {*pui de ursoaică*, *urs*, *ursoaică*}. Cu semul /u t i l i t a t e /, am surprins opoziţia /vânat pentru blană şi ca trofeu/: {*pui de ursoaică*, *urs*, *ursoaică*}, /vânat pentru carne/: {*pui de ursoaică*, *urs*, *ursoaică*}. Cu semul /a r i e d e r ă s p â n d i r e /, e identificată trăsătura /care trăieşte în Asia şi Europa, dar şi parţial în nord-vestul Africii/: {*pui de ursoaică*, *urs*, *ursoaică*}. Toate lexemele au ca trăsături comune: /sunet – mormăitul/, /animal plantigrad/ şi /cu trup mare, acoperit cu blană/.

A şaptea clasă paradigmatică, cea a MUSTELIDELOR, grupează 4 lexeme care intră în următoarele opoziţii: cu trăsătura /s e x / – opoziţia /mascul al speciei/ (+) şi /femelă a speciei/ (-): {*dihor*, *jder*, *viezure*} (+) / {*nevăstuică*} (-); cu trăsătura semică /d i m e n s i u n e /, avem doar semul animal /de dimensiune mică/: {*dihor*, *jder*, *nevăstuică*, *viezure*}; cu trăsătura semică /g r e u t a t e /, se stabileşte doar semul /cu greutate mică/: {*dihor*, *jder*, *nevăstuică*, *viezure*}. Cu semul /c u l o a r e /, toate cele patru lexeme au trăsătura /culoare închisă/: {*dihor*, *jder*, *nevăstuică*[17], *viezure*}. Cu semul /u t i l i t a t e /, am surprins opoziţia /vânat pentru blană/: {*dihor*[18], *jder*, *nevăstuică*, *viezure*} şi /util pentru distrugerea rozătoarelor/: {*dihor*, *jder*, *nevăstuică*, *viezure*[19]}. Cu semul /a r i e d e r ă s p â n d i r e /, am identificat opoziţia /care trăieşte în Europa/: {*dihorul*} şi /care trăieşte în Asia şi Europa/: {*jder*, *nevăstuică*, *viezure*}. *Dihorul* are ca trăsături specifice: /animal care trăieşte în muşuroaie, pe dealuri şi în munţi, mai ales în zonele stâncoase/, /cu labe neacoperite care îi permit căţărarea pe stâncile abrupte/, /cu coadă puţin stufoasă/, /de culoare brun-închis, cu puf gălbui sau auriu/, /care trăieşte între 8-10 ani/. *Viezurele* are ca trăsături specifice: /animal sociabil, care trăieşte 15 ani, în păduri, zone mlăştinoase şi tufărişuri de pe mal/, /animal care îşi face vizuini sub pământ, unde locuiesc mai multe generaţii/. Trăsături comune ale *dihorului* şi *viezurelui*: /cu picioare scurte/, /cu gât gros/, /cu corp mic şi îndesat/ şi /distrugător în gospodării/.

[17] *Nevăstuica* are iarna blana albicioasă.

[18] *Dihorul* are blana semipreţioasă.

[19] Se spune despre *viezure* că e util, deoarece devorează hoituri.

BDD-A19626 © 2014 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:56:54 UTC)

A opta clasă paradigmatică este cea a ANIMALELOR PERISODACTILE, care include 4 lexeme cu următoarele trăsături: /mascul al speciei/ (+): {*asin sălbatic*, *colun*, *măgar sălbatic*, *onagru*} (+); /animal de dimensiune medie, cuprinsă între 1,3 m (*măgarul* din Asia) şi 1,4 m (cel din Africa)/: {*asin sălbatic*, *colun, măgar sălbatic, onagru*} şi /cu greutate mare/: {*asin sălbatic*, *colun*, *măgar sălbatic*, *onagru*}. Cu semul /c u l o a r e /, toate cele patru lexeme au trăsătura /de culoare închisă/: {*asin sălbatic*, *colun*, *măgar sălbatic*[20], *onagru*}. Cu semul /a r i e d e r ă s p â n d i r e /, am identificat doar semul /care trăieşte în Asia şi Africa/: {*asin sălbatic*, *colun*, *măgar sălbatic*, *onagru*}. Cu seme specifice celor două specii, se remarcă următoarele trăsături: /apropiat ca formă de cal/, /mai mic ca dimensiune ca onagrul african/, /animal care trăieşte în cete mici, în zonele de stepă asiatică/, /de culoare cafenie-închisă, cu burta, botul şi partea interioară a picioarelor aproape albe/: {*asin sălbatic*, *colun*, *măgar sălbatic*, *onagru* (asiatic)}; /animal care trăieşte în regiunile nord-estice de coastă/, /cu urechi lungi/, /cu coadă subţire şi păroasă, în formă de ciucure la vârf/, /cu picioare subţiri/, /pe spate are o dungă neagră/ {*asin sălbatic*, *colun*, *măgar sălbatic*, *onagru* (african)}. *Onagrul* are ca sunet caracteristic – *răgetul* (pe care îl scoate doar când îi este foame). Toate cele patru lexeme sunt oarecum echivalente, ele formând o serie sinonimică: *asin sălbatic – colun – măgar sălbatic – onagru*.

Clasa paradigmatică numită ROZĂTOARE are în componenţa sa 8 lexeme care intră în următoarele opoziţii: cu trăsătura /s e x / – opoziţia /mascul al speciei/ (+) şi /femelă a speciei/ (-): {*chiţoran*, *iepure-de-câmp*, *guziu*, *sobol*, *şoarece*, *şobolan*, *şomâc*} (+) / {*cârtiţă*} (-); cu trăsătura semică /d i m e n s i u n e /, avem doar semul animal /de dimensiune foarte mică < 30 cm/ şi /cu greutate foarte mică < 4 kg/: {*cârtiţă*, *chiţoran*, *iepure-de-câmp*, *guziu*, *sobol*, *şoarece*, *şobolan*, *şomâc*}. Cu semul /c u l o a r e /, toate cele patru lexeme au trăsătura /culoare închisă/: {*cârtiţă*, *chiţoran*, *iepure-de-câmp*, *guziu*, *sobol*, *şoarece*, *şobolan*, *şomâc*}. Cu semul /u t i l i t a t e /, am surprins opoziţia /vânat pentru blană/: {*iepure-de-câmp*}, /vânat pentru carne/: {*iepure-de-câmp*} şi /util pentru stârpirea şoarecilor/: {*chiţoran*}. Cu semul /a r i e d e r ă s p â n d i r e /, am identificat trăsătura /care trăieşte în Asia şi Europa, însă parţial apare şi în zone din Africa/: {*cârtiţă*, *chiţoran*, *guziu*, *iepure-de-câmp*, *sobol*, *şoarece*, *şobolan*, *şomâc*}. Cele 8 lexeme au în comun următoarele seme: /mamifer mic/, /care roade mâncarea cu incisivul lui ca o daltă/, /maxilarul de sus are 2-4 dinţi, iar cel de jos 2/, /care nu are canini/, /care este dăunător recoltelor şi locuinţelor/. Lexemul *şobolan* are semele caracteristice /dăunător omului, fiind transmiţător de boli: ciuma şi trichina/, /animal sociabil şi adaptabil, care trăieşte în jurul locuinţelor, hambarelor şi depozitelor/, /cu coadă lungă, acoperită de solzi în formă de inele/ şi /bun înotător/. *Şoarecele* şi *şobolanul* au ca seme comune: /cu coadă lungă şi subţire/, /cu blană de culoare cenuşie/ şi /transmiţător de boli/. *Chiţoranul* are ca seme caracteristice: /prezenţa a 32 de incisivi cu vârfuri de culoare roşie/, cu urechi mici şi scurte/, /cu blană catifelată, de culoare maronie/ şi /cu fiecare membru prevăzut cu 5 gheare/. Toate lexemele au două seme comune: /animal care îşi sapă galerii/ şi

[20] *Măgarul sălbatic african* are vara culoare galbenă-cenuşie, iar iarna gri-fier.

BDD-A19626 © 2014 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:56:54 UTC)

/cu mustăţi lungi şi negre/. Lexemele *cârtiţă*, *guziu*, *sobol*, *şomâc* au ca seme caracteristice: /mamifer târâtor, adaptat vieţii de sub pământ, care are ochi mici şi e lipsit de ureche externă/, /cu auz, miros şi simţ tactil foarte dezvoltat/, /cu cap conic şi cu bot sub formă de rât/ şi /cu membre anterioare mici, musculoase, în formă de lopată/. Lexemul *iepure-de-câmp* are trei seme caracteristice: /mamifer care trăieşte în zonele stâncoase, pe vârful dealurilor şi în crăpăturile stâncilor/, /cu urechi lungi/ şi /cu blana de culoare cenuşie-roşcată/. Patru dintre cele 8 lexeme sunt echivalente, ele formând o serie sinonimică: *cârtiţă – guziu – sobol – şomâc*.

În paradigma PROBOSCIDE, am inclus 2 lexeme care formează o pereche sinonimică *elefant – pil* şi care au următoarele seme comune: /mascul al speciei/, /de dimensiune foarte mare[21]/, /cu greutate foarte mare/, /de culoare închisă/, /adult al speciei/, /util pentru colţii săi[22], numiţi *fildeş*, în confecţionarea ornamentelor, a bijuteriilor, a obiectelor de artă şi a mobilei şi ca animal de tracţiune în război (în trecut)/, /ca arie de răspândire – în Asia şi Africa, în zonele de savană şi în apropierea surselor de apă/, /animal cu nas modificat în trompă, pe care o foloseşte pentru hrană/, /mamifer erbivor, care trăieşte în turme/ /cu picioare rezistente şi puternice, care are 5 copite în faţă şi 4 în spate/ şi /cu piele aspră şi groasă/.

În clasa paradigmatică a PRIMATELOR, am identificat doar lexemul specific speciei *maimuţă*, care e caracterizat de următoarele seme: /singurul mamifer tropical, asemănător omului, inteligent, sociabil, cu un simţ dezvoltat al imitaţiei/, /femelă a speciei, cu coadă lungă, de culoare închisă, în general maronie/, /cu ochii mari, îndreptaţi în faţă şi adaptaţi pentru o vedere simultană/, /cu faţă verticală/, /cu simţul mirosului mai puţin dezvoltat/, /cu capul rotund aşezat pe un gât mobil/, /cu dimensiune şi greutate relativ mică, 70-80 cm, ~ 19-20 kg/.

Prin urmare, analiza comparativă a denumirilor pentru animale în textul biblic românesc îmbină perspectiva diacronică cu cea sincronică pentru a reda cât mai bine evoluţia câmpului lexico-semantic animal în limba română din secolul al XVI-lea până în epoca actuală. Am avut în vedere consolidarea rezultatelor obţinute în urma comparaţiei textuale a diverselor versiuni biblice cu cele obţinute din dicţionare, lucrări de zoologie şi studii de lexicologie şi semantică, în special de lexicologie biblică, care poate fi considerată un instrument util în cunoaşterea tradiţiei biblice româneşti.

Bibliografie

A. Izvoare şi lucrări de referinţă

BB 1688 = *Biblia ádecă Dumnezeiasca Scriptură a Vechiului şi Noului Testament,* tipărită întâia oară la 1688, în timpul lui Şerban Vodă Cantacuzino, Domnul Ţării Româneşti, retipărită sub

[21] În cadrul trăsăturii /d i m e n s i u n e/, putem diferenţia între *elefantul african* şi *elefantul indian*, primul fiind considerat /de dimensiune mai mare decât cel de-al doilea/.

[22] Un fildeş are o greutate mare ~ 100 kg. Hrana zilnică a unui *elefant* este de ~ 150 kg.

BDD-A19626 © 2014 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:56:54 UTC)

îngrijirea editorială a lui Vasile Arvinte şi Ioan Caproşu, Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza", Iaşi, vol. I, 2001, vol. II, 2002.

BB-MON. = *Biblia de la Bucureşti (1688)*, în seria *Monumenta linguae Dacoromanorum*, Pars I, *Genesis*, Iaşi, 1988 (autorii volumului: Alexandru Andriescu, Vasile Arvinte, Ioan Caproşu, Elsa Lüder, Paul Miron, Mircea Roşian, Marietta Ujică); Pars II, *Exodus*, Iaşi, 1991 (autorii volumului: Alexandru Andriescu, Vasile Arvinte, Ioan Caproşu, Corneliu Dimitriu, Elsa Lüder, Paul Miron, Mircea Roşian, Marietta Ujică); Pars III, *Leviticus*, Iaşi, 1993 (autorii volumului: Vasile Arvinte, Ioan Caproşu, Elsa Lüder, Paul Miron, Eugen Munteanu); Pars IV, *Numeri*, Iaşi, 1994 (autorii volumului: Alexandru Andriescu, Vasile Arvinte, Ioan Caproşu, Ion Florea, Elsa Lüder, Paul Miron); Pars V, *Deuteronomium*, Iaşi, 1997 (autorii volumului: Alexandru Andriescu, Vasile Arvinte, Ioan Caproşu, Eugenia Dima, Elsa Lüder, Paul Miron, Petru Zugun); Pars VI, *Iosue, Iudicum, Ruth*, Iaşi, 2004 (autorii volumului: Alexandru Andriescu, Ileana Câmpean, Eugenia Dima, Doina Grecu, Gabriela Haja, Gustavo-Adolfo Loria-Rivel, Elsa Lüder, Paul Miron, Mioara Săcrieru-Dragomir, Stela Toma. Consultant ştiinţific: cerc. şt. pr. I dr. N. A. Ursu); Pars VII, *Regum I, II*, Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza", Iaşi, 2008 (autori: Alexandru Andriescu, Vasile Arvinte, Ioan Caproşu, Ion Florea, Elsa Lüder, Paul Miron); Pars XI, *Liber Psalmorum*, Iaşi, 2001 (autorii volumului: Al. Andriescu, Eugenia Dima, Gustavo Adolfo Loria Rivel, Elsa Lüder, Paul Miron. Consultant ştiinţific: N. A. Ursu).

B 1795 = *Biblia adecă Dumnezeiasca Scriptură a legii vechi şi a ceii noao*, Blaj, 1795. *Biblia de la Blaj*, Ediţie Jubiliară, 2000.

B 1991 = *Biblia sau Sfânta Scriptură*, tipărită sub îndrumarea şi cu purtarea de grijă a Prea Fericitului Părinte Teoctist, cu aprobarea Sfântului Sinod, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1991.

CADE = I.-A. Candrea, Gh. Adamescu, *Dicţionar enciclopedic ilustrat*, Editura Cartea Românească, Bucureşti, 1931.

CV = *Codicele Voroneţean*, ediţie critică, studiu filologic şi studiu lingvistic de Mariana Costinescu, Editura Minerva, Bucureşti, 1981.

DA = *Dicţionarul limbii române*, întocmit şi publicat sub îndemnul şi cu cheltuiala Maiestăţii sale regelui Carol I, Tomul I, Partea I, A-B, Partea a II-a, C, Tomul II, Partea I, F-I, J, Bucureşti, Editura Academia Română, 1913-1948.

DB = J. D. Douglas, N. Hillyer, F. F. Bruce et alii, *Dicţionar biblic*, Traducere de Liviu Pup, John Tipei, Editura „Cartea creştină", Oradea, 1995.

DCB = Danielle Fouilloux, Anne Langlois, Alice Le Moigné, Françoise Spiess, Madeleine Thibault, Renée Trébuchon, *Dicţionar cultural al Bibliei,* traducere din limba franceză de Ana Vancu, Editura Nemira, Bucureşti, 1998.

DEB = P.M. Bogaert, M. Delcor, E. Jacob, *Dicţionar enciclopedic al Bibliei*, traducere de D. Sluşanschi, Editura Humanitas, Bucureşti, 1999.

DER = *Dicţionarul etimologic al limbii române,* ediţie îngrijită şi traducere din limba spaniolă, de Tudor Şandru Mehedinţi şi Magdalena Popescu Marin, Editura Saeculum I. O., Bucureşti, 2007.

DEX = *Dicţionarul explicativ al limbii române*, coord. Ion Coteanu, Luiza Seche, Mircea Seche, ediţia a II-a, Editura Univers Enciclopedic, Bucureşti, 1998.

DLR = *Dicţionarul limbii române (DLR)*, Serie nouă, Bucureşti, Editura Academiei Române, 1965-2009 (au apărut tomurile corespunzătoare literelor *D*, *E*, *M*, *N*, *O*, *P*, *R*, *S*, *Ş*, *T*, *U*, *X*, *Y*, *Z*).

BDD-A19626 © 2014 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:56:54 UTC)

DOS. PS. V. = Dosoftei, *Psaltirea în versuri*, Iaşi, 1673.
DOS. PS. 2007 = Dosoftei, *Psaltirea de-nţăles* (…), Iaşi, 1680. Text stabilit şi studiu lingvistic de Mihaela Cobzaru, Casa Editorială Demiurg, Iaşi, 2007.
DSL = Angela Bidu-Vrănceanu, Cristina Călăraşu, Liliana Ionescu-Ruxăndoiu, Mihaela Mancaş, Gabriela Pană Dindelegan, Gabriela, *Dicţionar de ştiinţe ale limbii*, ediţia a doua, Editura Nemira, Bucureşti, 2005.
MS. 45 = *Ms. 45*, Biblioteca filialei Cluj a Academiei Române, fondul Blaj, manuscrisul românesc nr. 45; consultat în BB-MON.
MS. 4389 = *Ms. 4389*, Biblioteca Academiei Române, manuscrisul românesc nr. 4389; consultat în BB-MON.
NTB 1648 = *Noul Testament de la Bălgrad* (1648), cu titlul *Noul Testament sau împăcarea au Leagea Noao a lui Isus Hristos, Domnului nostru*, sub îngrijirea mitropolitului Simion Ştefan, reeditat, sub auspiciile Arhiepiscopiei Ortodoxe Române de la Alba Iulia, în 1988 şi în 1998.
PH = *Psaltirea Hurmuzaki*, I, Studiu filologic, studiu lingvistic şi ediţie de Ion Gheţie şi Mirela Teodorescu, II, Indice de cuvinte de Rovena Şenchi, Editura Academiei Române, Bucureşti, 2005.
PO 2007 = *Palia de la Orăştie 1581-1582*, I, Text stabilit şi îngrijire editorială de Vasile Arvinte, Ioan Caproşu, Alexandru Gafton, Sorin Guia, Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza", Iaşi 2005, II, Studii de Alexandru Gafton şi Vasile Arvinte, Indice de Sorin Guia, Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza", Iaşi, 2007.
PS. SCH. = *Psaltirea Scheiană comparată cu celelalte Psaltiri din sec. XVI şi XVII traduse din slavoneşte*, ediţiune critică de I.- A. Candrea, Bucureşti, 1916.
PS. SL.-ROM. = Coresi, *Psaltirea slavo-română (1577) în comparaţie cu Psaltirile coresiene din 1570 şi din 1589*. Text stabilit, introducere şi indice de Stela Toma, Editura Academiei R.S. România, Bucureşti, 1976.

B. Literatura secundară

Bănică 2009 = Victoria Bănică, *Le champ lexico-sémantique des expressions désignant les animaux domestiques et les animaux sauvages*, Editura Irco Script, Drobeta Turnu-Severin, 2009.
Bidu-Vrănceanu 2008 = Angela Bidu-Vrănceanu, *Câmpuri lexicale din limba română. Probleme teoretice şi aplicaţii practice*, Editura Universităţii din Bucureşti, 2008.
Brehm 1964 = *Lumea animalelor*, traducere din limba germană şi actualizare de Gh. Dinulescu şi B. Schnapp, Editura Ştiinţifică, Bucureşti, 1964. [Ediţia în limba germană a apărut la Leipzig-Urania-Verlag-Jena, 1961, cu titlu *Das Tierreich* nach Brehm].
Ciccarese 2002, 2007 = Maria Pia Ciccarese, *Animali simbolici. Alle origini del bestiario cristiano, I (agnello-gufo)*, Bologna 2002, *II* (*leone-zanzara*), Bologna, 2007.
Feliks 1962 = Jehuda Feliks, *The animal world of the Bible*, translated into English by Pinhas Irsai, published by „Sinai", Tel-Aviv, 1962.
Physiologus 2005 = Physiologus, *Le bestiaire de bestiaires*, texte traduit du grec, introduit et commenté par Arnaud Zucker, Editions Jérôme Millon, Grenoble, 2005.
Ursu 1988 = N. A. Ursu, *Noi informaţii privitoare la manuscrisul autograf şi la textul revizuit al Vechiului Testament tradus de Nicolae Milescu*, în „Limba română", XXXVII, I, II, nr. 5, Bucureşti, 1988, p. 455-468, nr. 6, p. 521-534.
Ursu 2003 = N. A. Ursu, *Contribuţii la istoria culturii româneşti în secolul al XVII-lea. Studii filologice*, Editura Cronica, Iaşi, 2003.
Wilms 1987 = Franz-Elmar Wilms, *Das Tier: Mitgeschöpf, Gott oder Dämon*, Verlag Peter Lang GmbH, Frankfurt am Main, 1987.

BDD-A19626 © 2014 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:56:54 UTC)

Clasă paradigmatică	Seme / Lexeme	B		C			D				E		F		G					H				
		B_1	B_2	C_1	C_2	C_3	D_1	D_2	D_3	D_4	E_1	E_2	F_1	F_2	G_1	G_2	G_3	G_4	G_5	H_1	H_2	H_3	H_4	H_5
I	antilopă	-	+	-	+	-	-	-	+	-	-	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-
	bou sălbatic	+	-	+	-	-	-	+	-	-	+	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-
	bivol sălbatic	+	-	+	-	-	-	+	-	-	+	-	+	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-
	capră sălbatică	+	+	-	+	-	-	-	+	-	+	-	+	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	+
	cămilopardos	-	+	+	-	+	-	+	-	-	-	+	+	-	-	+	-	-	-	-	-	+	-	-
	căprioară	-	+	-	+	-	-	-	+	-	+	-	+	-	+	+	-	-	-	-	-	-	-	+
	cerb	+	-	-	+	-	-	+	-	-	+	-	+	-	-	+	-	+	-	-	-	-	-	+
	cerboaică	-	+	-	+	-	-	-	+	-	+	-	+	-	+	+	-	-	-	-	-	-	-	+
	ciută	-	+	-	+	-	-	-	+	-	+	-	+	-	+	+	-	-	-	-	-	-	-	+
	gazelă	-	+	-	+	-	-	-	+	-	+	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-
	pui de capră sălbatică	-	-	-	-	+	-	-	-	+	+	-	-	+	-	-	-	+	-	-	-	-	-	+
	pui de căprioară	-	-	-	-	+	-	-	-	+	+	-	-	+	+	+	-	-	-	-	-	-	-	+
	pui de cerb	-	-	-	-	+	-	-	-	+	+	-	-	+	-	+	-	+	-	-	-	-	-	+
	pui de cerboaică	-	-	-	-	+	-	-	-	+	+	-	-	+	+	+	-	-	-	-	-	-	-	+
	pui de gazelă	-	-	-	-	+	-	-	-	+	+	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-
	ţap sălbatic	+	-	-	+	-	-	-	+	-	+	-	+	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	+
	zimbru	+	-	+	-	-	-	+	-	-	+	-	+	-	-	-	-	+	-	+	-	-	-	-
II	gligan	+	-	-	+	-	-	+	-	-	+	-	+	-	+	+	-	-	+	-	-	-	-	+
	hipopotam	+	-	+	-	-	+	-	-	-	+	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-
	mascur	+	-	-	+	-	-	+	-	-	+	-	+	-	+	+	-	-	+	-	-	-	-	+
	porc mistreţ (sălbatic)	+	-	-	+	-	-	+	-	-	+	-	+	-	+	+	-	-	+	-	-	-	-	+
	scroafă sălbatică	-	+	-	+	-	-	-	+	-	+	-	+	-	+	+	-	-	+	-	-	-	-	+
	vier sălbatic	+	-	-	+	-	-	+	-	-	+	-	+	-	+	+	-	-	+	-	-	-	-	+
III	arici	+	-	-	-	+	-	-	-	+	+	-	+	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	+
	liliac	+	-	-	-	+	-	-	-	+	+	-	+	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	+
IV	câine sălbatic	+	-	-	+	-	-	-	+	-	+	-	+	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	+
	lup	+	-	-	+	-	-	-	+	-	+	-	+	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	+
IV	pui de şacal	-	-	-	-	+	-	-	-	+	+	-	-	+	-	-	-	-	+	-	-	-	-	+
	pui de vulpe	-	-	-	-	+	-	-	-	+	+	-	-	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	+
	şacal	+	-	-	+	-	-	-	-	+	+	-	+	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	+
	vulpe	-	+	-	+	-	-	-	-	+	+	-	+	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	+
	vulpoi	+	-	-	+	-	-	-	-	+	+	-	+	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	+
V	leoaică	-	+	+	-	-	-	+	-	-	+	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-
	leopard	+	-	-	+	-	-	-	+	-	-	+	+	-	+	-	-	-	+	-	-	-	+	-
	leu	+	-	+	-	-	-	+	-	-	+	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-
	mâţă sălbatică	-	+	-	-	+	-	-	-	+	-	+	+	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	+
	panteră	-	+	-	+	-	-	-	+	-	-	+	+	-	+	-	-	-	-	-	-	-	+	-
	pardos	+	-	-	+	-	-	-	+	+	-	+	+	-	+	-	-	-	-	-	-	-	+	-
	pisică sălba-tică	-	+	-	-	+	-	-	-	+	-	+	+	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	+
	pui de leu	-	-	-	-	+	-	-	-	+	+	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-

BDD-A19626 © 2014 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:56:54 UTC)

	pui de leoaică	-	-	-	-	+	-	-	-	+	+	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-
	schimen	-	-	-	-	+	-	-	-	+	+	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-
VI	pui de ursoaică	-	-	-	+	-	-	-	+	-	+	-	-	+	+	+	-	-	-	-	-	-	-	+
	urs	+	-	+	-	-	-	+	-	-	+	-	+	-	+	+	-	-	-	-	-	-	-	+
	ursoaică	-	+	+	-	-	-	+	-	-	+	-	+	-	+	+	-	-	-	-	-	-	-	+
VII	dihor	+	-	-	-	+	-	-	-	+	+	-	+	-	+	-	-	-	-	+	+	-	-	-
	jder	+	-	-	-	+	-	-	-	+	+	-	+	-	+	-	-	-	-	+	-	-	-	+
	nevăstuică	-	+	-	-	+	-	-	-	+	+	-	+	-	+	-	-	-	-	+	-	-	-	+
	viezure	+	-	-	-	+	-	-	-	+	+	-	+	-	+	-	-	-	-	+	-	-	-	+
VIII	asin sălbatic	+	-	-	+	-	-	+	-	-	+	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-
	colun	+	-	-	+	-	-	+	-	-	+	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-
	măgar sălbatic	+	-	-	+	-	-	+	-	-	+	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-
	onagru	+	-	-	+	-	-	+	-	-	+	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-
IX	cârtiță	-	+	-	-	+	-	-	-	+	+	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+
	chițoran	+	-	-	-	+	-	-	-	+	+	-	+	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	+
	guziu	+	-	-	-	+	-	-	-	+	+	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+
	iepure-de-câmp	+	-	-	-	+	-	-	-	+	+	-	+	-	+	+	-	-	-	-	-	-	-	+
IX	sobol	+	-	-	-	+	-	-	-	+	+	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+
	șoarece	+	-	-	-	+	-	-	-	+	+	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+
	șobolan	+	-	-	-	+	-	-	-	+	+	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+
	șomâc	+	-	-	-	+	-	-	-	+	+	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+
X	pil	+	-	+	-	-	+	-	-	-	+	-	+	-	-	-	+	-	-	-	-	-	+	-
	elefant	+	-	+	-	-	+	-	-	-	+	-	+	-	-	-	+	-	-	-	-	-	+	-
XI	maimuță	-	+	-	-	+	-	-	-	+	+	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-

BDD-A19626 © 2014 Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:56:54 UTC)